

4807

284

18-37

Полн

Красноярск 1880

2010

77

ԹԷ ԻՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

ԸՆԳՈՒՆՈՒՆԵԼՈՒ ՆՆ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՔ

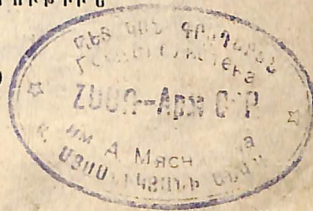
Printed in Turkey

ԱՐԱՄԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

284
p-37

1880

ԹԷ ԻՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԸՆԴՈՒՆՈՒՆԵԼՈՒ ԵՆ

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՔ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները դադարից բա-
րեւաշտ Անգղիացիք մեծ հոգ կը տանէին ընդունել
ի Հաղորդութիւն եկեղեցւոյ այնպիսի անձինք միայն,
որոց հոգեւոր նորոգութեան վրայ բաւական ապա-
ցոյց կը տեսնէին. կը պահանջէին նաեւ անոնցմէ
հրապարակաւ դաւանել իրենց հաւատքը Քրիստոսի
վրայ, եւ ուխտ հաստատել Քրիստոսի եւ անոր ժո-
ղովրդեան հետ: Բայց յիշեալ Քրիստոնեայք յայտ
սխալեցան որ օրէնք դրին եկեղեցւոյ անդամ-
ներն միայն ընտրել քաղաքական պաշտօններու:
Ուստի աշխարհասէր մարդիկ պաշտօնի հասնելու
փափաքով հետամուտ եղան եկեղեցւոյ անդամ ըլ-
լալու, եւ ընդունուեցան իսկ ի Հաղորդութիւն ե-
կեղեցւոյ: Թէպէտ քաղաքական պաշտօններու մէջ
եկեղեցւոյ անդամներ միայն գործածելու օրէնքը
վերցաւ յետոյ, բայց ուրիշ պատճառներու համար
տակաւին անդարձ մարդիկ կը ջանային եկեղեցւոյ
անդամ ըլլալ: Միացեալ Նահանգաց հաստատու-
թեանէն դար մը ետքը, Մասաչուսէց Նահանգին
մէջ հասարակ էր Տէրունական ընթերցաց մերձենալ

27808-62

43666-4. h.

այնպիսի մարդոց , որոց սրտին նորոգութեան չէին համարուած ոչ ինքեանք եւ ոչ այլք : Իբր 1750 ին , Նորթհամքթըն քաղքէն երեւելի հովիւ մը , Յոմֆրատան էտուարտս , որ իւր գրուածներով , նաեւ իմաստութեամբ եւ բարեպաշտութեամբ տալեալն ծանօթ եւ անուանի է առ բազումս նոյն իսկ յեւրոպա , տեսաւ վերայիշեալ սովորութեան թիւրութիւնը : Այս անձը , Սուրբ գիրքէն սորվելով , եւ յիշեալ սովորութեան պատճառաւ եկեղեցիներէն շատերուն ցաւալի վիճակը դիտելով , կը վարդապետէր թէ եկեղեցիք այնպիսի անձինք միայն ընդունելու են ի հաղորդութիւն , որոց գիտութիւնը , ուղղափառութիւնը եւ բարի վարքը յայտնի տալացոյց կու տան անոնց վերստին ծննդեանն ի Հոգւոյն սրբոյ : Այսպիսի անձինք ուխտելու են եկեղեցւոյ առջեւ Աստուծոյ ժողովրդեան հետ քայլել եւ հնազանդել Սուրբ գրոց հրամանաց եւ պատուէրներուն :

Շատ ցաւ կը պատճառէր էտուարտսի պաշտպանել այս վարդապետութիւնը , վասն զի անոր մեծարոյ եւ սիրելի մեծ հայրը որ եւ անոր նախորդն էր ի հովութեան , յիշեալ վարդապետութեան հակառակը պաշտպանած էր : Էտուարտս դիտէր նաեւ թէ հաճոյ պիտի չլիար իւր վարդապետութիւնը երեւելի պաշտօնեաներէն եւ ժողովրդէն շատերուն : Էտուարտս գեղջութեամբ եւ մեղմով կը քարոզէր իւր կարծիքը , բայց հակառակորդք թշնամանօք սկսան վարուիլ անոր հետ , եւ էտուարտս իւր ժողովրդեան անգամ ատելի եղաւ : Ժամանակ մը ետքը ստիպուեցաւ հովութենէ հրաժարել , եւ ծերութեան ատենը մնաց գրեթէ առանց ասպրուստի : Այս

միջոցին շատ նեղութիւն կրեց էտուարտս , բայց Աստուած չթողուց զնա , եւ էտուարտս Ամերիկայի վայրենիներուն քարոզելու երթալով , անոնց հոգւոյն փրկութեան համար ոչ միայն իրեւ քարոզիչ աշխատեցաւ , այլ եւ շարագրեց քանի մը գիրք որ անմահացուցին զնա իբր Ամերիկայի աստուածաբանից հռչակաւորագոյնը :

Խնդիրը զոր էտուարտս յարոյց՝ երթալով տարածուեցաւ Ամերիկայի մէջ , եւ սարսեց բոլոր եկեղեցիները : Ճշմարիտ բարեպաշտ հովիւք եւ եկեղեցւոյ անգամք ընդհանրապէս համամիտ էին էտուարտսի , եւ անոր կարծիքը կը համարէին համաձայն Սուրբ գրոց եւ յարմար միջոց պահելու եկեղեցին միշտ մաքուր եւ հոգեւէր : Արդարեւ իսկ էտուարտսի խորհուրդը երթալով ընդունելութիւն կը գտնէր եկեղեցեաց կողմէն , եւ այն խորհրդեան հետեւող եկեղեցիք կը զօրանային բարեպաշտութեամբ , մինչեւ հաղորդութեան անգամ ընդունելու այն կերպն հասարակ եղաւ Միացեալ Նահանգաց Աւետարանական եկեղեցիներուն մէջ , եւ կըրնայ ըսուիլ թէ այն կերպն եղաւ պատճառ Ամերիկայի ժողովրդեան մեծ լուսաւորութեան եւ յառաջադիմութեանը , եւ այն բարեպաշտական եւ բարեօրական ոգւոյն որ լեցուց այն երկիրը խիտ առ խիտ Աւետարանական հաստատութիւններով , եւ իւր լոյսն ու զօրութիւնը դրկեց մինչեւ երկրիս ծայրերը :

Բայց գալով էտուարտսի Ժամանակի եկեղեցիներուն որ հաղորդութեան մօտենալու պատասխանատուութիւնը թողլով իւրաքանչիւր անձի խղճին , ա-

աւանց քննութեան կ'ընդունէին մարդիկ ի հաղորդութիւն, այն եկեղեցիք երթալով եղան աշխարհասէր, եւ նուազեցան թէ՛ թուով եւ թէ՛ զօրութեամբ: Անոնք որ դեռ հին դրութիւնը կը պահէն, միադաւան են, այսինքն չեն ընդունիր երրորդութեան եւ Քրիստոսի աստուածութեան, Քրիստոսի քառութեան եւ վերստին ծննդեան վարդապետութիւնները, իսկ չառերը չարերուն յաւիտեանական պատժոյն վարդապետութիւնն եւս մերժելով բոլորովին անխոյժ են Սուրբ զրոյց գլխութիւնը տարածելու աշխարհք:

Ահա արդի եկեղեցական պատմութեան երեւելի դէպք մը, որ մեզի շատ օգտակար, միանգամայն դիւրին դասեր կու տայ: Նոյնը կը սորվինք եւրոպայի այլեւ այլ երկիրներուն եւ անցեալ դարուց եկեղեցւոյ պատմութենէն:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Գոյման անուն գիտուն եկեղեցական պատմիչը «Նախնի Քրիստոնէութիւն» կոչուած գիրքին մէջ երկար կը խօսի նախկին Քրիստոնէից մկրտութեան եւ հաղորդութեան վերաբերեալ կարծեաց եւ սոսկութեանց վրայ:

«Մկրտութիւնը», կ'ըսէ, «մինչեւ ի վախճան Բ. դարուն իբրեւ խորհուրդ հրապարակու կը կատարուէր: Մկրտութիւնն իբրեւ գաղտնի խորհուրդ ի

ծածուկ կատարուած չենք գտներ ուրեք ոչ ի Նոր կտակարանի, եւ ոչ առ հին եկեղեցական մատենագիրս: Առաքելական կոչուած հարք ամենեւին կանոն չեն աւանդեր թէ ինչպէս պարտ էր մատակարարել այս խորհուրդը: Յուստինոս Վկայ, որ այս խորհուրդը նկարագրողներուն առաջինն է, կ'ըսէ միայն թէ մկրտութիւնը կը կատարուէր առաջի բազմութեան:

Ի սկզբան եկեղեցւոյ, մկրտողներն հարկաւ Քրիստոնէութիւնը նոր ընդունող չափահաս մարդիկ էին: Բայց երբ Քրիստոնէութիւնը տարածուեցաւ եւ մանուկներն եւս մկրտել ընդհանուր սովորութիւն եղաւ, մկրտուելու անձանց ընդունելութեան կանոնք մեծապէս փոխուեցան, եւ մկրտութեան ընդունուելու համար հարկաւոր համարուած զգուշութիւնը կամ պատրաստութիւնը սկսան հաղորդութեան ընդունուելու համար հարկաւոր նկատուիլ:

Արդ, առ նախնի Քրիստոնեայոյ, հաւատոյ դաւանութիւն ընդունել ի մկրտելեաց՝ առաջին հարկաւոր պայման էր մկրտութեան: Եթովպացի ներքինին մկրտուեցաւ յետ դաւանելոյ զՔրիստոս Որդի Աստուծոյ (Գործ. Ը. 37): Առաքելոց ժամանակ Քրիստոնէութիւնն ընդունող Հրեայք կը դաւանէին զՅիսուս իբրեւ Մեսիա կամ Քրիստոս, իսկ հեթանոսութենէ դարձողք կը դաւանէին նաեւ իրենց հաւատքն ի ճշմարիտ Աստուած: Դաւանութիւնները տակաւ կ'ընդարձակուէին Հրէից, հեթանոսաց եւ հերետիկոսաց կողմէն ծագած մոլորութեանց դէմ: Դաւանութեան համար ի սկզբան որոշ դրաւոր ձեւ մը չկար. այսպիսի դրաւոր ձեւ մը որոշուեցաւ յետոյ, եւ մկրտուելի անձինք ի բերան սորվելով

գայն կ'ըսէին: Ի վերջ կոյս Բ. դարուն դաւանութիւնն սկսաւ հարցմամբ եւ պատասխանով կատարուիլ, եւ Դ. դարուն սովորութիւն եղաւ մկրտելի անձէն գրով դաւանութիւն պահանջել հանդերձ ստորագրութեամբ: Եթէ մկրտելին գրել չէր գիտեր, գրել գիտցող մը կը գրէր եւ կը ստորագրէր յանուն նորա:

Այս դաւանութիւնն, իբրեւ պայման եկեղեցին ընդունուելու, շատ կարեւոր է, եւ, իբրեւ միայուն օրէնք եկեղեցւոյ, մուցուելու չէ երբէք: Պլինիոսի նամակէն առ Տրայիանոս կոյսը կը ականուի թէ՛ մկրտութեան դաւանութիւնը Քրիստոնէից մէջ իբր ուխտ էր, եւ ընկերակցութեան եւ հրահանգութեան հիմն: Ծանրութիւնը սրով Քրիստոնէոյք կը կատարէին այս ուխտը գրով եւ ստորագրութեամբ՝ կը ցուցնէ թէ այն նախնի սուրբք Քրիստոսի եկեղեցւոյ անդամութեան ինչ մեծ յարգ կ'ընծայէին»

Հետեւեալ հատուածը, նոյն նիւթին վրայ, Գերմանացի գիտուն պատմագրին Նէանտրի է: «Նախնի Քրիստոնէից կարծիքը, » կ'ըսէ այս հեղինակը, «մկրտութեան դաւանութեան վրայ այս էր, թէ մկրտութեան եկող անձը զինք մեղաց, խաւարի եւ սատանայի թագաւորութենէն, որուն, իբրեւ իւր ցանկութիւններուն անձնատուր հեթանոս, ծառայած էր մինչեւ ցայն վայր, կը զատէր, եւ կու գար Աստուծոյ եւ Քրիստոսի թագաւորութեան: Ուստի եւ պարտական էր արդ սերտիւ եւ հաւատեալ հրաժարել որեւիցէ հաղորդութենէ այն թագաւորութեան հետ որոյ հպատակ էր յառաջ: Ձեռքը կու տար եպիսկոպոսին (եկեղեցւոյն հովուին) ըսելով. «Կը հրաժարիմ սատանայէ եւ նորա սուտ

փառքէն եւ հրեշտակներէն», այսինքն ըսել կ'ուզէր, կապալառութենէ որ չար ոգւոյն հնարքն էր, եւ այն դիւակաւն խաբէութենէն որով մոլորած էր մարդկային ազգն աշխարհային փառաց եւ ցանկութեան պատրանօք: Հրաժարման այս ձեւը զոր Բ. դարուն մէջ կը գտնենք՝ այլ էր երդմնեցուցութեան ձեւէն որ, նախկին Քրիստոնէութեան գաղափարին նայելով, կրնանք ըսել թէ այնչափ հին չէր: Ինչպէս Քրիստոնէական հաւատքը դաւանել, նոյնպէս աշխարհէ եւ սատանայէ հրաժարել, մկրտութեան օգուտը վայելելու համար կարեւոր պարտք էր մկրտութեան եկողին: Ինչպէս Քրիստոնէական հաւատք եւ յոյս շատ մօտ կապակցութիւն ունին իրարու, նոյնպէս յարակից են իրարու դաւանել զՔրիստոս եւ հրաժարել սատանայէ եւ աշխարհէ: Այս է պատճառ որ հրաժարման արարողութիւնը կը գտնենք յառաջ քան զարարողութիւն երդմնեցուցութեան, որոյ դեռ նշմարանքն անգամ չենք տեսներ յերրորդ դարուն:

Մկրտութեան դուրձը կը համարուէր մկրտելի անձին կողմէն իբրեւ ծանր եւ կարեւոր ուխտ, որով մկրտեալը կը հրաժարէր հրապարակաւ եւ յայտնապէս աշխարհէ, մարմնէ եւ սատանայէ, եւ կը մատուցանէր զանձն իւր Քրիստոսի, նորա լինել յաւիտեան, եւ Քրիստոնէական պարտուց համաձայն կեանք վարել: Առ այս մկրտեալը պարտական կ'ընէր զինք իւր ձեռնադրով եւ կնքով: Ըստ սրբոյն Ամբրոսիոսի խոստում եւ երաշխաւորութիւն եւ կապ էր այս ձեռնագիրը, որ կը տրուէր Աստուծոյ եւ կ'արձանագրուէր յերկինս, քանզի կը կատարուէր Աստուծոյ պաշտօնէից եւ հրեշտակաց առջեւ որ այն

ուխտին վիճաններն էին։ Ուրիշ շատ բաներ գրուած են այս նիւթին վրայ գրեթէ միեւնոյն խմատով։»

Արդ, ով որ այս ուխտը կատարելով Աստուծոյ եւ անոր ժողովրդեան առջեւ աչիւ եւ դողութեամբ կը մկրտուէր հրապարակաւ, կ'ընդունուէր ի հաղորդութիւն եկեղեցւոյ, եւ կը ստանար իրաւունք այնուհետեւ վայելելու եկեղեցւոյ տրուած ամէն առանձին շնորհք, ցորչափ չէր տեսնուեր այն անձին վրայ յայտնի յանցանք, որ բաւական էր առ ժամանակ մի կամ բոլորովին կտրել զնա ի հաղորդութեանէ եկեղեցւոյ։

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԻՆ ՄՕՏԵՆԱԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆ ԸՍՏ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՅ

Աստուած եղեկիելի բերնով կ'ըսէր իւր տաճարին պաշտօնեաներուն. «Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ. Աւ հերիք է ձեզի ձեր բոլոր պղծութիւնները, ով իսրայելի տունը, որ դուք սրտով անխիղատ օտարազգիներ մտցուցիք, որ իմ սրբարանիս մէջը ըլլան ու իմ տունս պղծեն, երբոր դուք իմ հացս, ճարպը ու արիւնը կը մատուցանէիք, ու ձեր պղծութիւններէն ի զատ անոնք իմ ուխտս խափանեցին։ Եւ իմ սուրբ բաներուն պահպանութիւնը չպահեցիք, հասաւ իմ սրբարանիս մէջ ձեր ուղածին պէս իմ պահպանութեան վրայ պահապաններ դրիք։ Տէր Եհովան այսպէս կ'ըսէ. իսրայելի սրբուոցը մէջ եղող բոլոր

օտարազգիներէն՝ սրտով անխիղատ բնաւ մէկ օտարազգի մը իմ սրբարանս պիտի չմտնէ» (Եզեկ. ԽԴ. 6—9)։

Եթէ այսպէս կը յանդիմանէ Աստուած հին տնտեսութեան ատեն իւր պաշտօնեաները, որչափ եւս առաւել յանդիմանելու է իւր պաշտօնեաներն եւ ժողովուրդը նոր տնտեսութեան ատեն, մինչ Աւետարանին լոյսը եւ գիտութիւնը շատ աւելի է հիմա քան յայնժամ։ Արդարեւ եղեկիելի Խ. գլխէն մինեւ ԽԸ. գլխոյն տեսիլը կ'ակնարկէ Աւետարանին ժամանակը։ Թէեւ մեծ տաճար մը եւ հին օրինաց վերաբերեալ ծէսեր կը յիշէ մարգարէն, կը ցուցնէ սակայն Քրիստոնէական եկեղեցւոյ վերաբերեալ բաներ։ Կը յանդիմանէ զանոնք որ սեղանին կը սպասուորեն Աստուծոյ կամոց հակառակ կերպով, այսինքն՝ Աստուծոյ սեղանին մօտենալ թոյլ տալով այնպիսի անձանց որ Աստուծոյ ժողովրդեան արտօնութիւններուն մասնակից ըլլալու յարմարութիւն չունին։ Աստուծոյ տան պաշտօնեայք այսպէս ընելով կը ցուցնեն թէ ուղիղ հասկցած չեն ոչ հին եւ ոչ նոր տնտեսութեան ոգին։ Եթէ հին տնտեսութեան ատեն, Աստուծոյ ժողովրդեան արտօնութիւններուն հաղորդ ըլլալու համար կը պահանջուէր ոչ լոկ մարտիկ այլեւ յոբէ թլիատութիւն, որչափ եւս առաւել նոյն պայմանը կը պահանջուի հիմա այն հաղորդութիւնը վայելելու ուղղութիւնէն, մինչ հին օրինաց արարողութիւնք մարմնաւոր եւ ստուեր միայն էին, ուր նորոյս խորհուրդք հաստատուած են նոյն լոկ Քրիստոսէ անոնց համար որ Սուրբ Հոգւով նորոգեալ կը սիրեն զնա։

Հրէից զոհերը նմանութիւն միայն էին Քրիստոսի պատարագին, որոյ յիշատակութիւնն է Տէրունական ընթրիքը: Աստուած թոյլ չէր տար ընդունել իւր ժողովրդեան մէջ անթլիփատ օտարական մը, եւ մասնակից ընել զնա իւր զոհերուն ճարպին եւ արեան, որ, այժմու հացին ու գինւոյն պէս, օրինակ էին մարմնոյ եւ արեան ճշմարիտ Գառին Աստուծոյ որ միայն կը բառնայ աշխարհի մեղքը:

Բայց թէ ինչ կը նշանակէ սրտի անթլիփատութիւն, յայտնի է Աստուծոյ խօսքէն առ Իսրայէլ բերանով Մովսիսի. «Ուստի ձեր սրտերուն անթլիփատութիւնը թլփատեցէք, ու ձեր պարանոցներն ալ մի խտացընէք: Ուրեմն, ով Իսրայէլ, հիմա քու Տէր Աստուածդ քեզմէ լինչ կը պահանջէ. միայն թէ քու Տէր Աստուծմէդ վախնաս, անոր ամէն ճամբաներուն մէջը քալես, եւ անիկա սիրես, ու նաեւ քու բոլոր սրտովդ ու բոլոր հոգիովդ քու Տէր Աստուածդ պաշտես, եւ Տէրոջը պատուիրանքները ու կանոնները պահես, որոնք ես այսօր քեզի կը պատուիրեմ, որ քեզի աղէկ ըլլայ» (Բ Թր. Ժ. 16, 12, 13): Դարձեալ, «Քու Տէր Աստուածդ քու սիրտդ եւ քու որդւոցդ սիրտը պիտի թլփատէ, որպէս զի քու Տէր Աստուածդ բոլոր սրտովդ ու բոլոր հոգիովդ սիրես, որ ասորիս: . . . Տէրը աղէկութիւն ընելով նորէն պիտի ուրախանայ քու վրայդ, . . . երբոր դուն քու Տէր Աստուծոյդ խօսքին հնազանդիս, ու առ օրինաց գրքին մէջը գըրուած անոր պատուիրանքները ու կանոնները պահես, եւ բոլոր սրտովդ ու բոլոր հոգւովդ քու Տէր Աստուծոյդ դառնաս» (Բ Թր. Լ. 6, 9, 10): Երբ Իս-

րայելի ժողովուրդը կ'ապստամբէր եւ չար կը դործէր, Աստուած կը կոչէր զանոնք անթլիփատ սրտիւ (Երեմ. Թ. 26 եւ այլուր): Երբ ժողովուրդը չէր ուզէր անսալ Աստուծոյ խրատուն, եւ «անոր խօսքէն չէր ականջներ», Աստուած կը կոչէր զանոնք «ախանջով անթլիփատ» (Երեմ. Զ. 10): «Չէ թէ ամէն Իսրայելէն եղողներն Իսրայելացի են,» կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ (Հռոմ. Թ. 6), «այլ թլփատութիւնը մենք ենք որ հոգիով Աստուած կը պաշտենք, ու կը պարծենանք Քրիստոս Յիսուսով, եւ մարմինի վրայ չէ վստահութիւննիս» (Փիլիպ. Գ. 5):

Նաեւ այլուր կը ցուցնէ առաքեալը թէ թլփատութիւն եւ մկրտութիւն միեւնոյն նշանակութիւն ունին, եւ երկոքին եւս կը ցուցնեն «անձեռագործ» բան մը, այսինքն «մեղաց մարմինը մերկանալ,» եւ Քրիստոսի հետ յարութիւն առնել, անոր առջեւ քալել նոր կենօք՝ այլ եւս չծառայելով մեղաց, այլ սուրբ ըլլալով Աստուծոյ ծառայութեան մէջ (Կող. Բ. 11, 12, Հռոմ. Զ. 4—11):

Ուստի ինչ որ առաքեալը կ'ըսէ Հրէից եւ թլփատութեան համար, կրնանք դարձնել Քրիստոնէից եւ մկրտութեան վրայ այսպէս. «Ինչու որ Քրիստոնեայ չէ ան որ դրսուանց է, եւ մկրտութիւն չէ ան որ դրսուանց մարմինով է. հապա Քրիստոնեայ ան է որ ներսուանց է, եւ մկրտութիւն՝ սըրտինը, հոգիով ու չէ թէ գիւրով, որուն գովութիւնը չէ թէ մարդիկներէն է, հապա Աստուծմէ» (Հռոմ. Բ. 28, 29):

Այս վկայութիւններէն կը տեսնուի որ եկեղեցւոյ անդամ եւ Տէրունական սեղանին հաղորդ ըլլալու

են անոնք միայն, որ բաւական վկայութիւն կուտան թէ թլիփառութեամբ կամ մկրտութեամբ են ինչպէս մարմնով նոյնպէս սրտիւ, այսինքն թէ ճշմարտապէս նորէն ծնած եւ նոր արարած եղած են սրտի այն փոփոխութեամբ որոյ ապացոյց է Աւետարանին կանոններուն համաձայն վարք: Լոկ բանիւ դաւանութիւն բաւական չէ, քանզի նաեւ կեղծաւոր կամ խաբուած անձ մը կրնայ տալ այն դաւանութիւնը: Ընդունուելու անձը որոշելու պատասխանատուութիւնն ոչ թէ անոր է որ կ'ուզէ ընդունուիլ, այլ, ըստ Սուրբ գրոց, անոնց՝ որ պիտի ընդունէին զնա: Քանզի, ինչպէս տեսանք, Աստուած իբրեւ ուխտադրութեամբ կը յանդիմանէ իւր պաշտօնեաները թէ «սրտով անթլիփառ» օտարազգիներ կ'ընդունին, եւ կը մոծանէին զանոնք իւր սրբարանը: Կը բարկանայ իւր պաշտօնեաներուն վասն զի չէին պահպաներ իւր սեղանը զոր պարտական էին պահպանել. «Եւ իմ սուրբ բաներուս պահպանութիւնը չպահեցիք, հապա իմ սրբարանիս մէջ ձեր ուղածին պէս իմ պահպանութեանս վրայ պահապաններ զրիք,» եւ կ'արգելուր թողուլ «սրտով անթլիփառ» օտարականը վայելել այն արտօնութիւնները զորս վայելել Աստուծոյ ժողովրդեան միայն անկ էր:

Բայց թերեւս ըսեն ոմանք, թէ մարդարէին խօսքը «սրտով անթլիփառ» օտարականաց վրայ է, եւ չի յարմարիր անոնց որ իբրեւ ի ծնէ եւ մկրտութեամբ Քրիստոնեայ՝ արդէն անգամ են եկեղեցւոյ: Բայց այս տեսութիւնն ուղիղ չէ. հաւատացեալ ծնողաց որդիք են ընդ խնամով եկեղեցւոյ, ոչ թէ եկեղեցւոյ անգամ. եկեղեցին կը կրթէ զանոնք եւ

կ'աղօթէ անոնց համար: Անոնք Տէրունական սեղանին մօտենալու եւ եկեղեցւոյ արտօնութիւններուն մասնակցելու իրաւունք կ'ունենան այն պայմաններով միայն՝ որով կ'ունենային հեթանոսութենէ դարձողք: Քանզի Աւետարանի տնտեսութեան ներքեւ այնպէս չէ ինչպէս էր հին տնտեսութեան ներքեւ: Հրեայ մը օրէնքին արտաքին արարողութիւնները միայն կատարելով կ'ընդունուէր տաճարը եւ մասնակից կ'ըլլար զահերուն. բայց հիմա անոնք որ կ'ընդունուին հաղորդութեան խորհրդոյն որ Քրիստոսի զոհին նշանակ է՝ ընդունուելու են այնպէս ինչպէս ընդունուելու էին, ըստ մարդարէին, տաճարին զահերուն մօտեցող օտարականք: Անոնք որ սրբարար եւ կենդանի հաւատով ապրողներուն թիւէն չեն, ըստ Աւետարանին կը վերաբերին այն աշխարհին որոյ Աստուծոյն է սատանան, եւ են օտարականք որ սրբոց հետ ամենեւին բաժին չունին (Եփես. Բ. 1—20, Գաղ. Զ. 15, Բ. Կորնթ. Գ. 2, 5, Դ. 5—6, եւ այլուր): Արդարեւ կեղծաւոր եւ իրենց հոգեւոր վիճակին վրայ խաբուած մարդիկ սպրդեցին մօտն առաքելական եկեղեցիները (Գաղ. Բ. 4, Ա. Թող. Բ. 19, Գ. Թող. 10, Բ. Տիմ. Դ. 10, 14), բայց որովհետեւ նաեւ այսպիսիք, թէ ըստ դաւանութեան իւրեանց եւ թէ ըստ արտաքին հաւանական պատճառաց, ընդունուած էին եկեղեցին իբրեւ ճշմարտապէս նորոգեալ անձինք, առաքեալք իրենց թուղթերը կ'ուղղէին անոնց իբրեւ Աստուծոյ որդւոց եւ երկնից Ժառանգներու:

Պօղոս առաքեալ կ'իմացնէ թէ հիմա «ոչ Հրեայ

կայ ոչ ալ Յոյն, » այլ ամէնքը մի են Քրիստոս Յիսուսով, եւ թէ անոնք որ Քրիստոսին են կենդանի հաւատով եւ Հոգւով սրբով, «Աբրահամին սերունդն ու խոտամուկքին նայելով ժառանգներ» են (Գաղ. Գ. 28, 29, Հռոմ. Ը. 9) : Ահա այս է Աստուծոյ ժողովուրդը որ ունի իրաւունք եկեղեցւոյ արտօնութիւններուն . այլք , անուամբ Քրիստոնեայ կամ հեթանոս , չունին մասն եւ բաժին Աստուծոյ ժողովրդեան հետ , եւ ոչ իրաւունք անդամ համարուելու Քրիստոսի եկեղեցւոյն որ է տաճար Աստուծոյ եւ տուն ժողովրդեան նորա . Անոնք որ չեն որդիք Աստուծոյ Յիսուս Քրիստոսի վրայ հաւատով (Գաղ. Գ. 26) որ սիրով կը գործէ (Գաղ. Ե. 6) , սիրտը կը մաքրէ (Գործ. ԺԵ. 9) , աշխարհի կը յաղթէ (Ա. Յովհ. Ե. 4) , մեղաց իշխանութենէն կ'ազատէ (Հռոմ. Զ. 14, 17) , սրբութեան պտուղ կը բերէ յաւիտենական կենաց համար (Հռոմ. Զ. 22) եւ հոգին կը փրկէ (Գործ. ԺԶ. 51) , անոնք , կ'ըսենք , որ այս ապացոյցները տուող հաւատք չունին , թէեւ մկրտուած են եւ Քրիստոնեայ կը թուին , «օտարազգի» են , ուստի եւ ընդունուելու են ի մասնակցութիւն արտօնութեանց եկեղեցւոյ այն սլայմաններով միայն , որով հին տնեսութեան ներքեւ կ'ընդունուէին կամ ընդունուելու էին օտարազգիք :

Առաքելոց ժամանակ եկեղեցին ընդունուելու սլայմանք տարբեր չէին Հրէից եւ հեթանոսաց համար : Թէ Հրէութենէ եւ թէ հեթանոսութենէ դարձողներէ կը պահանջուէին ապաշխարութիւն եւ հաւատք , եւ որեւիցէ ոք կ'ընդունուէր երբ բա-

ւական ապացոյց կու տար թէ արդարեւ նորոգեալ էր Սուրբ Հոգւով (Գործ. Բ. 58, 41, Ը. 57, Ժ. 47, ԺԵ. 7—19) :

Մինչեւ ցարդ , ինչպէս կը կարծենք , ըստ բաւականին ցուցուեցաւ նախ թէ եկեղեցւոյ անդամ եւ Տէրունական ընթրեաց հաղորդ ըլլալու իրաւունք ունին անոնք միայն որ թլիսատեալ են սրտիւ , այսինքն՝ վստահութեան արժանի նշաններ կը ցուցնեն թէ ճշմարտապէս նորոգեալ են Հոգւով սրբով . ցուցուեցաւ երկրորդ՝ թէ այն նշաններուն բաւականութիւնը որոշել անկ եւ պարտ է անոնց որ պիտի ընդունին յեկեղեցին , ոչ թէ անոնց որ պիտի ընդունուին : Հիմա պիտի տեսնենք թէ իրաւամբ ինչ կը պահանջուի անձէ մը որ եկեղեցւոյ կամ , որ նոյն է , հաղորդութեան անդամ պիտի ընդունուի :

Իբրեւ ընդհանուր կանոն կ'ըսենք թէ , անձէ մը որ եկեղեցւոյ կամ հաղորդութեան անդամ պիտի ընդունուի՝ կը պահանջուի պատրաստութիւն դաւանելոյ իւր հաւատքն ի Քրիստոս , եւ մտանել յուխտ Աստուծոյ եւ անոր ժողովրդեան հետ :

Պէտք չէ մոռնալ թէ Տէրունական ընթրիքն հաստատուեցաւ երբ Տէրը իւր աշակերտներուն հետ կ'ուտէր Հրէական զատիկը , եւ այս ընթրեաց հաղորդողներն , առաքեալք , իբրեւ Հրէական եկեղեցւոյ անդամք , արդէն կատարած էին ինչ որ կը պահանջուէր իբրեւ սլայման այն եկեղեցւոյն սահմանադրութիւնները վայելելու . այսինքն կատարած էին Աստուծոյ եւ անոր տեսանելի ժողովրդեան յարողներուն (Ես. ԾԶ. 5—6) մէջտեղ հաստատուած նուիրական եւ փառաւոր ուխտը . այն ուխտը որ

խափանեալ կը համարի Աստուած «սրտիւ անթըլ-
փատ» օտարազգիներու մուծմամբ իւր սրբարանը ,
ուստի եւ , ինչպէս տեսանք նախընթաց յօդուածին
մէջ , զանոնք մուծանող քահանաները կը յանդիմա-
նէ . «Դուք սրտով անթլփատ օտարազգիներ մը-
ցուցիք . . . անոնք իմ ուխտս խափանեցին» (Եզեկ.
ԽԳ. 7) : Այս ուխտին պահպանութիւնն էական
պայման էր Աստուծոյ սեպհական ժողովուրդն հա-
մարուելու : Երբ Աստուած օրէնքը կու տար Սինա
լեռան վրայ՝ ըսաւ իսրայելի ժողովուրդեան . «Եւ հի-
մա թէ որ իրաւցնէ իմ ձայնիս հնազանդիք ու իմ
ուխտս պահէք , դուք ինծի սեպհական ժողովուրդ
պիտի ըլլաք ամէն ազգերէն . ինչու որ բոլոր երկի-
րը իմն է : Եւ դուք ինծի քահանաներու թաղաւո-
րութիւն ու սուրբ ազգ մը պիտի ըլլաք . իսրայելի
որդւոցը զրուցելու խօսքերդ ասոնք են , . . . Եւ
բոլոր ժողովուրդը միաբերան պատասխանեցին ու
ըսին . Տէրովք բոլոր ըսածները պիտի ընենք» (Ել.
ԺԹ. 5, 6, 8) : Այս ուխտը բոլոր ազգին հետ ե-
ղաւ դարձեալ Մովսէսու դաշտերուն վրայ (Բ Թր.
ԻԹ. 1, 9, 12) , եւ դարձեալ Յովսիայի ժամանակ
(Դ Թագ. ԻԳ. 2, 5) , նաեւ Նէեմիայի ժամանակ ի
դարձին ի գերութենէ (Նէեմ. Ը. Թ. Ժ.) , եւ հա-
ւանականապէս կը նորոգուէր եօթը տարին անգամ
մը , երբ տաղաւարահարաց տօնին կը կարդացուէր
օրէնքն ի լուր ժողովուրդեան , գէթ անոնց համար
որ առաջին անգամ կը լսէին օրէնքը եւ դեռ հը-
րապարակաւ ըրած չէին այն ուխտը : Սաղմոսին
մէջ (Ծ. 5) Աստուած կ'ըսէ . «Ինծի ժողովեցէք իմ
սուրբերս , ու ինծի հետ զոհով ուխտ ընողները : »

Եւ նոյն Սաղմոսին 16 համարին մէջ Աստուած կ'ար-
գեւէ ամբարիշտն այն ուխտն ընելու , թէ եւ իսրա-
յելացի է . ապա յայտնի է թէ Աստուծոյ հետ
ուխտն ի սրտէ՝ էր պայման ընդունուելու Աստու-
ծոյ ժողովուրդեան մէջ :

Անոնք որ միամիտ սրտիւ կ'ընէին այս ուխտն
Աստուծոյ հետ՝ կը յայտնէին թէ ամէն բանի մէջ
կ'ուզէին հնազանդել եւ ըլլալ Աստուծոյ ժողովուր-
դը յաւիտեան : Աստուծոյ եւ անոր ժողովուրդեան
մէջտեղ այս ուխտը կը կոչուէ «Տէրովք յարիւ ու ա-
նոր անունովը երդում ընել» (Բ Թր. Ժ. 20, Ես.
ԾԶ. 5, 6, 15) :

Յանուն Աստուծոյ երդնւոյ ձեւն էր , կենդանի է
Եհովա կամ Տէրը , եւ այս կ'ըլլար երկու կերպով ,
մի՝ ճշմարտութեամբ , «Եւ ճշմարտութեամբ , իրա-
ւամբ ու արդարութեամբ երդում պիտի ընես թէ
Տէրը կենդանի է» (Երեմ. Դ. 2) , եւ երկրորդ՝ ստու-
թեամբ . «Ու թէ եւ Տէրը կենդանի է՝ կ'ըսեն , բայց
ստութեամբ երդում կ'ընեն» (Երեմ. Ե. 2, 5) , եւ
իսկոյն կը յաւելու մարդարէն . «Ո՛վ Տէր , միթէ
քու աչքերդ ճշմարտութեան չքն նայիր . » ըսել
կ'ուզէ թէ ո՛չ ապաքէն Աստուած իւր ուխտը պա-
հելու համար երդում ընողէն կը պահանջէ միա-
մտութիւն սրտի , եւ միամտութեամբ երդումը միայն
կ'ընդունի : Սղմ. ԾԱ. 6, Ա. Թագ. ԺԶ. 7 : Այսպէս
մարդ մը տաճարին հացէն եւ զոհերուն ճարպէն եւ
արեւնէն ուտելու արտօնութիւն ստանալու համար
պարտէր հրապարակաւ երդնուլ թէ կ'ուզէր Տէրով
ուխտը պահել , անոր հրամաններուն հնազանդիլ
եւ հաւատարիմ ծառայ ըլլալ Աստուծոյ : Աստուած

ստատիկ բարկացաւ իւր պաշտօնեաներուն , քահանայից , վասն զի կ'ընդունէին օտարազգիներ որոց վարքը կը ցուցնէր թէ անթլփառ էին սրտիւ , ուստի եւ չէին կրնար երգում ընել Տէրոջը , բայց եթէ ստութեամբ : Երգում կամ ուխտ միայն բաւական չէր , կը պահանջուէր նաեւ ապացոյց հոգեւոր նորոգութեան որ սրտի թլփառութեամբ կը հասկըցուի :

Նոյնը կը պահանջուի նաեւ հիմա իրաւամբ մասնակից ըլլալու համար Քրիստոնէական եկեղեցւոյ առանձին շնորհաց : Ուխտն հիմա հաւատացելոյն եւ Քրիստոսի մէջտեղ է , եւ այս ուխտիւ հաստատուած յարարերութիւնը նմանցուած է ամուսնութեան : Քրիստոս փեսայ է , եւ եկեղեցին կամ , մանաւանդ , եկեղեցին կազմող իւրաքանչիւր հաւատացեալ՝ հարսն (Եփես. Ե. 23—25) : Երբ ի մէջ փեսային , Քրիստոսի , եւ հարսին , հաւատացելոյն , այս կապը կը հաստատուի , վերջինը , հարսը , կու տայ զինք Քրիստոսի , կ'ըլլայ անորը , կը սիրէ եւ կը պատուէ զնա , կը ծառայէ եւ կը հնազանդի անոր , եւ կը կատարէ զայն երգմամբ եւ ուխտիւ որ հրապարակական եւ անընթացելի է : Հաւատացեալն ընելու է այս ուխտը Քրիստոսի հետ հոգւով եւ ճշմարտութեամբ , այսինքն բոլորով սրտիւ : Այսպէս առաքելոց ժամանակ իրաւամբ մկրտութիւն խնդրելու պայմանն էր Քրիստոսի հաւատալ «բոլոր սրտով» (Գործ. Բ. 57) : Պետրոս հեթանոսները մկրտել հաճեցաւ , քանզի , կ'ըսէ , « Հոգին սուրբ անոնց վրայ իջաւ , ինչպէս որ առաջուց մեր վրայ ալ , » վասն զի « Տէր Յիսուս Քրիստոսի հաւատացն » (Գործ. ԺԱ. 15, 17) :

Եսայի նոր անտեսութեան վրայ մարդարէանալով , կ'ըսէ ի դիմաց Աստուծոյ . « Իմ անձիս վրայ երգում ըրի , իմ բերնէս արդարութեան խօսք ելաւ ու ետ չդառնար , որ ամէն ծունկ ինծի պիտի կըրկնուի , եւ ամէն լեզու երգում պիտի ընէ : Մէկը պիտի ըսէ . Միայն Տէրոջմով արդարութիւն ու զօրութիւն ունիմ » (Ես. ԽԵ. 23, 24) : Եւ Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ . « Յիսուսի անունին ամէն ծունկ ծռի . . . , եւ ամէն լեզու դաւանի թէ Յիսուս Քրիստոս Տէր է » (Փիլ. Բ. 10, 11) , եւ այլուր (Հռոմ. Ժ. 6.—8) յետ Կոչելոյ Բ Օրինաց Լ. գլխոյն 11—14 համարներն ուր յիշուած է Աստուծոյ ուխտն իսրայելի հետ , կը յաւելու . « Ինչու որ եթէ քու բերնովք Յիսուսը Տէր խոստովանիս , ու քու սրտիդ մէջը հաւատաս թէ Աստուած զանկիս մեռելներէն յարուց , պիտի փրկուիս . (վասն զի սրտով կը հաւատայ մէկը արդարանալու , ու բերնով կը խոստովանի փրկուելու :) Քանզի զիրքը կ'ըսէ . Ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ պիտի չամչնայ : Ինչու որ խնդրութիւն չկայ Հրեային ու Յոյնին մէջտեղը . վասն զի ամենուն Տէրը նոյնն է , առատ ամենուն որ իրեն կը կանչեն » (Հռոմ. Ժ. 9—12) : Առաքեալը կը ցուցնէ թէ փրկութեան միջոցն Հրէին եւ հեթանոսին համար միեւնոյն է , հաւատալ ի Քրիստոս յարուցեալ ի մեռելոց Փրկիչ ըլլալու համար , եւ հաւատալ , ոչ մասք եւ լեզուաւ միայն , ոյլ եւ սրտիւ , ապա դաւանել նոյն հաւատքն առաջի մարդկան , եւ Քրիստոսի երթալ եւ իւր ընել զնա , ինչպէս որ Աստուծոյ հին ժողովուրդէն կը պահանջուէր իւր ընել զեհովան , իւր իւր սեպհական Աստուածը , մեծ ուխտիւ եւ երգմամբ :

Աւելի ընդարձակ վկայութիւններ կրնայինք բերել ի Սուրբ գրոց , բայց աւելորդ դատեցինք : Ըստ բաւականին տեսնուեցաւ թէ Սուրբ գրոց բոլորովին համաձայն է հրապարակաւ հաւատոյ դաւանութիւն եւ Աստուծոյ եւ անոր ժողովրդեան հետ ուխտ պահանջել հաղորդութեան սեղանին մօտենալ կամ եկեղեցւոյ անդամ ըլլալ կամեցողներէն : Այս էր նաեւ նախնի եկեղեցւոյն սովորութիւնն , ինչպէս արդէն տեսանք : Նոյնպէս ԽԴ. գլխոյն 2—5 համարներուն մարգարէութիւնն , ինչպէս յայտնի է , կը վերաբերի Քրիստոնէական տնտեսութեան ժամանակին : Եկեղեցւոյ նախնի դարերուն մէջ , երբ չափահաս մը պիտի մկրտուէր , կամ երբ ի տղայութեան մկրտեալ մը պիտի ընդունուէր ի հաղորդութիւն , սովորութիւն էր պահաջել ոչ միայն հաւատոյ դաւանութիւն եւ ուխտ , այլ եւ , ըստ վերոյիշեալ մարգարէութեան , խնդրել որ մկրտուելու կամ ի հաղորդութիւն ընդունուելու անձն « իր ձեռքով գրէր թէ Նս Տէրոջն եմ , » ձեռնագրին տակը դնելով իւր անունը կամ կնիքը :

Ապա , ըստ այսմ , Թուրքիոյ Աւետարանական եկեղեցեաց կանոնն համաձայն է Սուրբ գրոց եւ սովորութեան նախնի եկեղեցւոյ : Նախնի եկեղեցին , ինչպէս արդէն յիշուեցաւ , դաւանութեան ձեւն ընդարձակեց , երբ հարկ եղաւ նորաբոյս հերետիկոսութեանց դէմ բողոքել : Բայց այս սովորութիւնը խախտուեցաւ , երբ զեկեղեցին եւ զաշխարհ իւրարմէ բաժնող անջրպետը վերցաւ , եւ մտորութիւններ պաշարեցին զեկեղեցին : Սակայն ԺԶ. դարուն կրօնական բարեկարգութենէն ետքը , նորէն

մտաւ այն սովորութիւնը , եւ ընդունուեցաւ աւետարակ ուր Աւետարանական ճշմարտութիւնն եւ հոգեւոր կեանք յաջողութիւն եւ զօրութիւն գտան :

Բաւական երկար խօսուած է այս նիւթին վրայ մեր նախնիքաց էջերուն մէջ , ուր ցուցուեցաւ նախ թէ Տէրոջը սեղանին պաշտօնեայք պարտին , ինչպէս կը պատուիրէ Սուրբ գիրք , սրտի նորոգութեան ապացոյց պահանջել այն սեղանը մատչել ուզողներէն : Ցուցուեցաւ երկրորդ՝ թէ այս վերջիններն այն սեղանին մօտենալու արտօնութիւն ընդունելու համար պարտին հրապարակաւ դաւանել իրենց հաւատքն ի Քրիստոս , եւ ուխտ ընել Աստուծոյ եւ անոր ժողովրդեան հետ : Ցուցուեցաւ երրորդ՝ թէ այս էր նաեւ նախնի Քրիստոնէական եկեղեցւոյ սովորութիւնը կամ կանոնը :

Ուրեմն կը հետեւի նախ թէ այս սովորութեան կամ կանոնին դէմ ամէն հակառակութիւն ոչ թէ նորաձեւութեան մը , այլ նոյն իսկ Աստուծոյ խօսքին , եւ նախնի եկեղեցւոյ սովորութեան եւ կանոնին դէմ է . կը յաւելունք եւս թէ նաեւ արդի Աւետարանական Քրիստոնէից մեծագոյն եւ բարեպաշտագոյն մասին սովորութեան կամ կանոնին դէմ է : Կը հետեւի երկրորդ՝ թէ անոնք որ չեն հնազանդիր այս սովորութեան կամ կանոնին՝ կը գտնուին անհնազանդ ոչ թէ քարոզչի կամ ուրիշ սրբելիցէ Քրիստոնէի մը որ կը ցուցնեն միայն Աստուծոյ կամքը յայտնեալ ի Սուրբ գիրք , այլ նոյն իսկ այն կամքը յայտնող Աստուծոյ :

Թերեւս ըսուի , նախ . « Որովհետեւ սրտագէտ չենք , կրնանք խաբուիլ , ուստի եւ անօգուտ է քննել

մարդոց սիրտերը : » Առ այս կը պատասխանենք .

1. Սուրբ գիրք կը պահանջէ որ հաղորդութեան ընդունուիլ ուղղներուն լոկ բաղձանքը բաւական չհամարելով , անոնց վրայ փնտռենք հոգեւոր նորոգութեան ապացոյց , եւ ընդունինք զանոնք՝ երբ այսպիսի ապացոյց կը տեսնենք , թէպէտ գիտենք թէ մեր քննութիւնն անսխալ չէ եւ մեզ խարուելէ չազատեր : Առաքելոց ժամանակն անգամ գտնուեցան « ներս սիրդուող սուտ եղբայրներ » (Պաղ. Բ. 4), եւ « մէկ քանի (անարժան) մարդիկ գաղտուկ մտան » եկեղեցին (Յուդ. 4) . բայց եւ այնպէս առաքելոց թուղթերէն յայտնի կը տեսնուի թէ առաքելական եկեղեցին չէր ընդուներ զը առանց տեսնելու բաւական ապացոյց թէ արդարեւ Քրիստոսի աշակերտ էր այն անձը , Հոգւով սրբով նորոգեալ եւ յաւիտենական կենաց ժառանգորդ :

2. Թէպէտ սրատես եւ կորովամիտ մարդիկ անգամ կրնան սխալ դատել կամ խաբուիլ , բայց եւ այնպէս ուրիշ կերպով չենք կրնար ճանչնալ մարդիկ բայց եթէ անոնց գործէն դատելով : « Իրենց պտուղէն պիտի ճանչնաք զանոնք » , կ'ըսէ Փրկիչը . եւ Պօղոս կ'ըսէ . « Ան որ հոգեւոր է՝ ամէն բան կը քննէ » (Ա. Կորնթ. Բ. 15) : Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք եւ ամէն Քրիստոնեայ գիտեն թէ Տէրունական սեղանն ընդունուողներուն մէջ պիտի գտնուին խաբուած կամ կեղծաւոր անձինք , բայց գիտեն նաեւ թէ ուրիշ կերպով հնար չէ մաքուր պահել եկեղեցին , եթէ ոչ անոր անգամ ըլլալ ուղղներէն սրտի նորոգութեան ապացոյց պահանջելով , ոչ թէ անխտիր եւ առանց քննութեան ընդունելով մար-

դիկ , անոնց թողով պատասխանատուութիւնը :

3. Եկեղեցւոյ պատմութենէն կրնանք ցուցնել թէ , այն եկեղեցիք որ քննութեան սկզբունքը թողին , լցան չնորոգուած անդամներով եւ պաշտօնեաներով , Աւետարանին ճշմարիտ եւ փրկարար քարոզութիւնը կորսուեցաւ եւ ամէն տեսակ մտրուութիւն , մեղք եւ աշխարհասիրութեան ոգի մուտ գտաւ ի նոսա : Ընդհակառակն կը տեսնենք որ այն եկեղեցիք որ քննութեան սկզբունքը պահած են ըստ պատուիրանին եւ պահանջման Սուրբ գրոց , թէեւ ունեցած են « ներս սիրդուող սուտ եղբայրներ » եւ անոնց պատճառաւ նաեւ սխալմունք , միացած են սակայն հաւատոյ եւ բարուց կողմանէ անեղծ , եւ Քրիստոսի թագաւորութեան յառաջագիմութեան ճշմարիտ փափաքող եւ գործակից : Ուստի Քրիստոնէական եկեղեցեաց համար կրնանք իբրեւ սկզբունք դնել . Ուղիւ հաւատ , Տառա-Քարոյ յակած եւ Քարոս Վարդապետի խոստովանութեամբ զօր-շարք բնութեան չկայ եկեղեցւոյ անհամ ընդունելու :

4. Ապացոյցը զոր պիտի փնտռենք յանձին որ կը խնդրէ ընդունուիլ ի հաղորդութիւն եկեղեցւոյ՝ այս է . Քրիստոսի վրայ միամիտ հաւատք , ջերմ փափաք սիրելոյ զնա , եւ հաստատ որոշում պահելու անոր բոլոր պատուիրանքը նոյն խոյ Քրիստոսի շնորհաց օգնականութեամբ : Անտարակոյս կան պարագաներ որ աւելի կամ նուազ հաստատութիւն կու տան այս ապացուցին , եւ զորս դիտելու եւ կռելու են անոնք որ կը փնտռեն այս ապացոյցը : Այս ապացոյցը , մանաւանդ ի Քրիստոս կենդանի հաւատք որով կը բղխեն միւս պայմանք , փնտռեցին միշտ

առաքեալք յայնսոյի զորս կ'ընդունէին յեկեղեցին , փրկալսոս զներքինին մկրտեց երբ առաւ անոր դաւանութիւնը թէ « բոլոր սրտով » կը հաւատար Քրիստոսի (Գործ. Ը. 37) : Թէեւ գրուած չէ , յայտնի է սակայն թէ փրկալսոս ներքինւոյն ըրաւ նաեւ ուրիշ հարցումներ որ բաւական էին վստահացունել զփրկալսոս թէ ճշմարիտ էր ներքինւոյն դարձը :

Նոյնպէս վարուեցան առաքեալք Պենտեկոստէի օրը , երբ ընդունեցան մեծ բազմութիւն մը յեկեղեցին : Առաքելոց ապացոյցը ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ ընդունուողներուն հաւատոյ դաւանութիւնը , որոյ պարագայք կամ կերպը կը ցուցնէին թէ անկեղծ էր այն բազմութեան հաւատը :

Թերեւս ըսուի երկրորդ՝ թէ քննութեան սկզբունքը գործադրող եկեղեցեաց անդամք չեն թուիր լուսադոյն քան զանդամս այն եկեղեցեաց որ այն սկզբունքը չունին : Առ այս եւս կը պատասխանենք .

1. Քննութիւնը շատ անգամ չի կատարուիր ամէն հարկաւոր զգուշութեամբ , եւ այս է պատճառ որ անարժան անդամներ կը ստրդին նաեւ այն եկեղեցեաց մէջ որ քննութեան սկզբունքն ունին :

2. Եկեղեցեաց այն անդամք զորս մենք կեղծաւոր եւ խաբեայ կը համարինք , թերեւս չեն այնպիսի յաջս սրտագլխովն Աստուծոյ , թէեւ տկար են եւ չունին բոլորովին Քրիստոնէականայեւ վարք : Կուրին համար ամենայն ինչ սեւ է , եւ այն որ դաւաճ ունի՝ դեղնած կը տեսնէ զամենայն : « Ան որ հոգեւոր է՝ ամէն բան կը քննէ , եւ ինքը մէկէ մը չընձնուիր » , կ'ըսէ առաքեալ (Ա. Կորնթ. Բ. 15) : Բայց եւ այնպէս ցաւալի է որ Աւետարանական եկեղեց-

եաց անդամներուն մէջ կը գտնուին անձինք որ քիչ կը տարբերին չնորոգութենէ : Երանի՛ թէ խորհէին այսպիսիք , թէ ճշմարտութիւնն աղարտելու ինչ մեծ առիթ կու տան Քրիստոնէութեան թշնամիներուն :

Սա եւս չէ պարտ մոռնալ թէ աշխարհասէր եւ մարմնաւոր մարդիկ կեղծաւոր եւ չար կը համբաւեն շատ անգամ նոյն իսկ բարեպաշտ եւ միափոփ Քրիստոնեայս : « Հերիք է աշակերտին՝ որ իր վարդապետին պէս ըլլայ . . . : Թէոր տանուաէրը Բէեղ-գեբուղ կոչեցին , ս'ըջալի աւելի անոր ընտանիքը : » Անտահման մաքրութեան եւ սրբութեան տէր Փրկիչը կոչեցին « խաբեայ , » « դեւ ունեցող , » « դեւերուն իշխանովը դեւ հանող , » « ուտող եւ արբեցող , » « ժողովուրդը իրար անցընող , » միով բանիւ . « Հայհոյիչ » եւ « մահապարտ » (Մատթ. Ժ. 23, ԺԱ. 19, Մարկ. Գ. 21, 22, Յովհ. Է. 20, Ժ. 20, 33 եւ այլուր) : Նաեւ Պօղոս բամբաստուեցաւ իբրեւ ստախոս , խորամանկ , այլովքն հանդերձ (Բ. Կորնթ. ԺԱ. 31, ԺԲ. 16, 17 եւայլն) : Այս կը պատահի Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտներէն գրեթէ ամենուն : Թող իւրաքանչիւր ոք զգուշանայ չարախօսելէ եւ զրպարտելէ Քրիստոսի ծառաները :

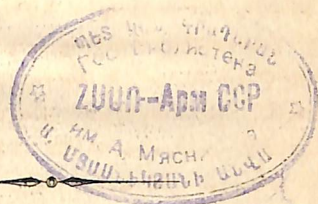
Երրորդ , գտնուին թերեւս ըսողներ , թէ հաղորդութեան ընդունուիլ ուղղուները քննելու սկզբան նայելով հարկ է ամէն հաղորդութենէ ստաջ եկեղեցւոյ բոլոր անդամները նորէն քննել , եւ մերժել զանոնք որ չեն տար ճշմարտապէս նորոգեալ ըլլալու ապացոյց :

Բայց այս չի հետեւիր քննութեան կանոնին , քան-

զի յայտնի է թէ այս կանոնն անձ մը առաջին անգամ հաղորդութեան անդամ ընդունելու համար է : Երբ մարդ անգամ մը հրապարակաւ կը դաւանի ըզ-
 րիստոս , եւ անոր ինչպէս նաեւ անոր ժողովը-
 դեան հետ հանդիսի ուխտ կ'ընէ՝ իւր ճշմարտապէս
 նորոգեալ ըլլալուն հաւանակաւ ապացոյց տալով ,
 այնուհետեւ կը համարուի Գրիստոսի հօտէն , ուստի
 եւ կը ստանայ արտօնութիւն մասնակից ըլլալու այն
 հօտին արտօնութիւններուն . ամենեւին պատճառ
 չկայ այսպիսին նորէն արկանել ընդ քննութեամբ ,
 բայց եթէ երբ պատճառ կու տայ իւր անկեղծու-
 թեան վրայ իրաւամբ կատկածելու , եւ անտեսն
 յիրաւի կը կոչուի ի դատ , կը քննուի , եւ ըստ այնմ
 կը դատապարտուի , այսինքն կը կորուի եկեղեցւոյ
 հաղորդութենէն , եւ կամ անմեղ գտնուելով կը թող-
 ուի վայելել իւր նախկին արտօնութիւններն իբրեւ
 արդէն եկեղեցւոյ անդամ : Պէտք է գիտնալ նաեւ
 որ , երբ օրինաւորապէս եկեղեցին ընդունուած անձ
 մը չի վարեր կատարեալ հոգեւոր կեանք , եկեղեց-
 ւոյն հովիւը եւ ուրիշ եղբարք կրնան , նա մանաւանդ
 պարտին , խրատել զնա , բայց իրաւունք չունին կտ-
 րել զնա ի հաղորդութենէ եկեղեցւոյ , ցորչափ այն
 անձը յայտնի յանցման տէր չէ : Երբ դժբախտու-
 թեամբ եկեղեցւոյ մէջ ցորենին հետ որոմ խառնուած
 է , թողուելու է որում ցորենին հետ , որ որուման
 հետ չքաղուի նաեւ ցորենը (Մատթ. ԺԳ. 29) :

Չորրորդ եւ վերջապէս կրնան ըսել ոմանք , թէ ,
 եթէ քննութեան սկզբունքնուղիղ է , ապա ով որ
 դեռ կարող չէ անձամբ դաւանել իւր հաւատքը եւ
 ուխտել չպարտի մկրտուիլ : Բայց այս հետեւութիւնն

եւս սխալ է : Հաւատացեալ կամ եկեղեցւոյ անդամ
 ծնողաց տղայք մկրտելու պատճառները կրնան տես-
 նել ընթերցողը ի ճառին մկրտութեան եւ վերստին
 ծննդեան որ ուրոյն տետրակի է , եւ ուր այս նիւթոյ
 վրայ խօսուած է ընդերկար : Հոս սաչափ միայն կ'ը-
 սենք , թէ հաւատացեալ եւ եկեղեցւոյ անդամ ծը-
 նողք կրնան իրենց զաւակները նուիրել մկրտութեամբ
 իրենց Աստուծոյն , եւ այնպէս ընել զանոնք որդիս
 եկեղեցւոյ , դնել ընդ հսկողութեամբ եւ խնամով
 նորա եւ յանձնել եկեղեցւոյ աղօթից : Այսպէս
 մկրտեալ տղայք կը համարուին եկեղեցւոյ անդամ ,
 վասն զի անոնց համար մասնաւոր խոստմունք կան
 ի Սուրբ գիրս . այսու ամենայնիւ այս տղայք չեն
 ստանար իրաւունք հաղորդութեան եւ ուրիշ ար-
 տօնութեանց եկեղեցւոյ , բայց եթէ երբ անձամբ
 կը դաւանին իրենց հաւատքն ի Գրիստոս , եւ կը
 մտնեն յուխտ ընդ Աստուծոյ եւ ընդ ժողովրդեան
 նորա :

Apr 30 1899

D

4807

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0031860

4807

